

УДОВИЧЕНКО Олександра,
*ад'юнкт, Донецький державний університет
внутрішніх справ*

науковий керівник:
Данилевський Андрій,
*завідувач кафедри кримінального права та
кримінології факультету № 1, кандидат
юридичних наук, доцент, Донецький
державний університет внутрішніх справ*

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕВИКОНАННЯ ОБМЕЖУВАЛЬНИХ ЗАХОДІВ, ОБМЕЖУВАЛЬНИХ ПРИПИСІВ АБО НЕПРОХОДЖЕННЯ ПРОГРАМИ ДЛЯ КРИВДНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Одним з наслідків військової агресії Російської Федерації проти України є запровадження на території нашої держави воєнного стану відповідно до Указу Президента від 24 лютого 2022 року № 64/2022. Введення такого стану на всій території держави не могло не позначитись на правозастосовній практиці взагалі та кримінальній відповідальності за невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників зокрема.

Метою цієї роботи є дослідження впливу воєнного стану на кримінальну відповідальність за кримінальне правопорушення, передбачене у статті 390-1 КК України.

Для початку необхідно відзначити, що відповідно до статті 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1]. При цьому, окремі права та свободи, передбачені законодавством, не можуть бути обмежені навіть в умовах воєнного стану [2, с. 60].

У згаданому вище указі Президента України вказується, що режим воєнного стану вводиться на всій території України і на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30–34, 38, 39, 41–44, 53 Конституції України, а також вводиться тимчасові обмеження прав і законних

інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [3].

Яким же чином зазначений режим може впливати на кримінальну відповідальність за невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників? На нашу думку можна виділити наступні напрями:

1. Воєнний стан як обставина, що виключає кримінальну відповідальність. Так, обмеження права на вільне пересування може призвести до того, що виконати вимоги про заборону перебувати в місці спільного проживання з особою, заборону наближатися до місця, де постраждала особа проживає або систематично перебуває, об'єктивно неможливо. Також це стосується можливості проходження програми для кривдників або пробаційної програми (наприклад, у зв'язку з мобілізацією винної особи або неможливості реалізації такої програми). За таких умов особа не може притягуватися до кримінальної відповідальності за статтею 390-1 КК України у зв'язку з тим, що вона об'єктивно не могла виконати відповідний обов'язок. Крім того, якщо особа об'єктивно могла виконати такий обов'язок, але діяла в умовах крайньої необхідності, обумовленої воєнним станом, вона також не може притягуватися до кримінальної відповідальності. Як правильно зазначається у науковій літературі, правомірне обмеження конституційних свобод людини відповідно до законодавства воєнного стану є не передбаченою КК обставиною, що виключає кримінальну протиправність діяння [4, с. 195].

2. Воєнний стан як обставина, що пом'якшує кримінальну відповідальність. Якщо особа об'єктивно могла виконати обов'язок щодо виконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або проходження програми для кривдників, але не виконує зазначений обов'язок у зв'язку з тим, що бере участь у збройному супротиву військовій агресії Російській Федерації або в інший спосіб допомагає боротьбі з ворогом, таку обставину можна розглядати як таку, що пом'якшує кримінальну відповідальність за кримінальне правопорушення, що розглядається, відповідно до частини 3 статті 66 КК України.

3. Воєнний стан як обставина, що обтяжує кримінальну відповідальність. Відповідно до пункту 11 частини 1 статті 67 КК України вчинення злочину з використанням умов воєнного стану є обставиною, що обтяжує покарання. Слід зазначити, що оскільки кримінальне правопорушення, передбачене у статті 390-1 КК України, відноситься до кримінальних проступків, тому ця обставина не може бути врахована як обставина, що обтяжує покарання. Проте вчинення такого кримінального правопорушення в умовах воєнного стану може характеризувати особу винного як наявність стійкої антисоціальної установки, зневагу до людських цінностей тощо.

Список використаних джерел

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
2. Обушко В. В. Обмеження прав людини і громадянина в умовах введення воєнного стану в Україні. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (ДДУВС, 15.03.2019). Дніпро, 2019. С. 59-60.
3. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лютого 2022 № 64/2022. *Офіційне інтернет-представництво Президента України*. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.
4. Вартилецька І. А., Шармар О. М. Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень, вчинених в умовах воєнного стану та особливого періоду. *Вісник Асоціації кримінального права України*, 2021. № 1. С. 191-206.